

UMEÅ UNIVERSITET

An abstract, textured background image with vibrant colors including teal, blue, orange, and yellow, resembling a close-up of a mineral or biological structure.

IMPLEMENTERING AV PEDAGOGISKT VERKTYG FÖR PRAKTISK FÄRDIGHETSUTÖVNING FÖR EFFEKTIV LÄRANDEPROCESS

Karin Bölenius, Maria Härgestam, Kristina Lämås

2018

Institutionen för omvårdnad

Punktum-projekt – slutrapport

Projektets syfte och frågeställningar

Syftet var att implementera ett pedagogiskt verktyg som stimulerar till reflektion och möjliggör ett stegvis lärande av praktiska färdigheter i den kliniska delen av grundutbildningen för sjuksköterskor.

- Vilka erfarenheter har handledare, lärare och studenter av att använda modell för praktisk färdighetsutövande vid lärande av praktiska färdigheter?
- I vilken utsträckning är modell för praktiskt färdighetsutövande användbar vid lärande av praktiska färdigheter?
- På vilket sätt nyttjas modell för praktiskt färdighetsutövande av handledare och studenter vid handledningstillfällen?

Projekt mål

Målen var att 1) på ett strukturerat sätt skapa möjlighet till reflektion för sjuksköterskestudenter, 2) stärka kliniska lärares och huvudhandledares kompetens att använda modellen för praktiskt färdighetsutövande i undervisning och handledning, 3) utveckla ett gemensamt språk för inblandade parter.

Genomförande

Projektets aktiviteter har varit baserade på litteratur, forskning och tidigare beskriven användning av modellen för praktiskt färdighetsutövande. En diskussion med ett skandinaviskt forskarnätverk Research in Nursing Skills (RiNS) har förts kontinuerligt. Aktiviteterna byggde på fyra faser; webbaserad utbildning med teoretisk genomgång av modellen, workshop inkluderande experimentellt lärande, operationaliseringsfas där modellen används som reflektionsverktyg samt ett uppföljande seminarium för diskussion och erfarenhetsutbyte.

Webbaserad utbildning

Webbaserad utbildning om modellen skapas där modellens kategorier presenteras och exemplifieras. Reflektionsuppgifter ingår där deltagarna får identifiera och verbalisera

UMEÅ UNIVERSITET

modellens kategorier i en case-beskrivning. Berörda lärare vid institutionen för omvårdnad, studenter i termin 1 och huvudhandledare inom Umeå kommun genomgår utbildningen vid valfri tidpunkt.

Workshop

Kliniska lärare och huvudhandledare inom kommunen kommer att delta i en workshop där modellen diskuteras utifrån deltagarnas tankar och frågeställningar efter att ha genomgått den webbaserade utbildningen. Deltagarna får därefter träna att använda modellen i handledning och reflektion över praktiska moment genom att simulera handledningstillfällen med student-handledare/ lärare.

Operationalisering

Därefter får studenter i termin 1 använda modellen i lärandet av två praktiska färdigheter (matning och venprovtagning) vid kliniskt träningscentrum. Det innebär att studenterna tillsammans med lärare och med studenter reflekterar över genomförda moment utifrån modellens kategorier. Under kommande VIL-perioder inom kommunen tillämpas modellen av lärare, handledare och studenter.

Uppföljande seminarium

Vid uppföljande seminarium får lärare och handledare möjlighet att diskutera och reflektera över erfarenheter av att använda modellen för praktiskt färdighetsutövande. Deltagarna får möjlighet att genom erfarenhetsutbyte tillsammans utveckla och anpassa användandet av modellen så att det passar den egna verksamheten.

Projektet kommer utvärderas med avseende på erfarenheter, genomförbarhet och fidelity.

Erfarenheter

Handledare, studenter och kliniska lärare intervjuas i fokusgrupper om erfarenheter av att använda sig av modellen, om modellen har varit möjlig att använda och om den har varit till hjälp i handledning och lärande. Intervjuerna kommer vara av berättande karaktär där informanterna ombeds berätta om situationer där de upplevt att modellen har varit till hjälp och situationer där modellen har varit svår att använda.

Genomförbarhet

Handledare och kliniska lärare får fylla i en enkät där de får skatta i vilken omfattning de använt modellen, i vilken omfattning de uppfattar att modellen har varit ett användbart verktyg och i vilken omfattning de uppfattar att modellen har bidragit till

UMEÅ UNIVERSITET

en bättre handledning. Frågeformuläret som tidigare använts av RiNS i Danmark kommer att översättas och justeras av forskargruppen och granskas av det skandinaviska forskarnätverket RiNS angående face validity och content validity innan den används i projektet. Genomförbarhet –enkätundersökning vad gäller omfattning deltagarna använt modellen

Fidelity

För att få kunskap om vad som avhandlas under ett handledningstillfälle och om och i så fall hur modellens kategorier använts i samband med utförande av en praktisk färdighet kommer ljudupptagning att ske vid 15 tillfällen. Forskningsfrågor kommer vara; vilken feedback får studenterna? Hur ges feedback? När ges feedback? I vilken utsträckning används modellens kategorier?

Figur 1. Exempel på planerade aktiviteter.

Resultat

Preliminära resultat visar att projektet enligt förväntan har utvecklat utbildningen för sjuksköterskestudenter i grundutbildningen. Aktivitetsplanen har följts till stora delar men anpassats till inblandade verksamheter och utvecklats i enlighet med deltagarnas uttryckta synpunkter. Sammanfattningsvis är modellen väl känd för studenterna men

UMEÅ UNIVERSITET

användandet varierar mellan studenterna och även deras uppfattning om modellens nytta. Lärarna känner till modellen men har i olika grad nyttjat modellen i undervisningssituationer. Huvudhandledare och handledare använder också modellen i olika grad.

Webbaserad utbildning har genomförts. Vi har spelat in 4 egna filmer för att visa på modellens användbarhet i olika lärsituationer. Vidare har vi översatt en artikel och en folder från norska till svenska som beskriver modellen. 600 foldrar har tryckts upp och spridits. Vi har utvecklat en uppgift i T1 inom området nutrition och ätande samt inom venprovtagning, se bilaga 1. Vidare har modellen arbetats in i ytterligare två undervisningsmoment av andra lärare (simulering, och formativ examination)

11 workshops har erbjudits och genomförts med totalt ca 150 deltagare där upplägget har varit en muntlig introduktion av modellens användbarhet. Deltagarna har fått fundera över och diskutera modellens användbarhet kopplat till egen verksamhet. Deltagarna har fått med sig övningsuppgifter att kunna genomföra i den egna verksamheten.

Operationalisering av modellen har varit på bred front och variationen har varit stor mellan enheter vad gäller tid och möjlighet till att börja använda sig av modellen. Vid VFU används modellen vid samtal med studenten av både klinisk lärare och huvudhandledare.

Uppföljande seminarium har genomförts i samband med huvudhandledardagar där även kliniska lärare deltagit.

Resultat erfarenheter

Fokusgruppsintervjuer med kliniska lärare är påbörjade och datainsamling skall slutföras till hösten. Samarbetspartners på Örebro universitet kommer även att genomföra fokusgruppsintervjuer med personal. Fokusgruppsintervju med studenter uteblir och ersätts av öppna frågeställningar i frågeformulär.

Resultat genomförbarhet

Studenter upplevde att modellen var ett användbart verktyg vid de tillfällen där modellen användes med ett tydligt syfte. Modellen har då bidragit till att underlätta för att få tidig förståelse. Studenterna uttrycker att de blivit medvetna om att lärandet är

UMEÅ UNIVERSITET

en process och att det sänkt deras stressnivå då de förstått att det tar tid att lära sig momenten fullt ut och att det är acceptabelt. Att vara medveten om var i lärprocessen man befinner sig har till viss del minskat pressen på studenter i början när de lär sig nya moment. Studenterna uttrycker att lärare på KTC har använt modellen i undervisning och att modellen då varit användbar.

Modellen har inte bidragit till bättre handledning då studenter upplevde att modellen inte varit känd för alla handledare vilket inneburit att studenterna haft mer kunskaper i användandet av modellen. Önskemål om att modellen bättre implementeras till bashandledare fanns och att fler tydliga exempel utformas där moment knutet till modellen beskrivs.

Lärarna upplevde att studenterna var mer engagerade och gav strukturerad feedback till varandra. I feedbacken var det fokus på både teknik och bemötande trots att de stack en konstgjord arm. Studenterna upplevdes utveckla fler färdigheter och tänkte igenom hela momentet istället för delar v momentet som t.ex. bemötande. Lärarna upplevde även att studenterna var mer benägna att fundera ut egna lösningar tillsammans som t.ex. att förbereda mycket före de går in till patienten för att kunna agera mer professionellt och säkert inne hos patienten. Lärare beskrev exempel på hur studenterna använde det nya gemensamma språket och satte ord på vad de tänker i relation till modellens kategorier, beskrivet i följande citat:

”Jag tycker mig kunna innehåll och ordningsföljd, jag förstår det teoretiska och konsekvenser som kan bli om jag inte följer anvisningarna [ger exempel på det]. Däremot har jag problem med flytet, jag fumlar och kan inte hålla i sprutan och då kommer jag inte heller vidare så jag kan fortsätta jobba med de andra kategorierna”

Utifrån den korta projektiden och ambitiösa planen har vi lyckats implementera modellen i grundutbildningen för sjuksköterskor och grundutbildningen för röntgensjuksköterskor i Umeå, Skellefteå, Lycksele och Örnsköldsvik. I Västerbottens läns landstings huvudhandledarorganisation är modellen väl känd och även i Västernorrland men den är fortfarande inte känd bland ALLA bashandledare (dva alla undersköterskor & sjuksköterskor i Västerbotten). Lärarna känner till modellen och nyttjar modellen på olika sätt och i olika hör grad.

Ändringar och justeringar som gjorts under projektets gång är att vi genomfört fler workshops än vi planerat för. Vi har även nått ut till handledare och huvudhandledare inom Västerbottens läns landsting. Vi har fått göra justeringar i datainsamling utifrån

UMEÅ UNIVERSITET

att projektet var för ambitiöst planerat utifrån de resurser vi haft. Vidare har vi inte kunnat utvärdera fidelity. För att kunna fortsätta och slutföra utvärdering av fidelity är medel sökta från SFOV och H-Axon stiftelse.

Processen

Utifrån beskrivning över implementationsprocessen och beskrivningar över hur lång tid det kan ta att implementera något nytt så har projektet gått över förväntan bra. Svårigheter är att underhålla och hålla kontakt med verksamheter och ny personal. Flera har också uttryckt en önskan om ytteligare introduktion i modellens användbarhet.

Spridning

Projektets preliminära resultat har återkopplats till chefer, huvudhandledare och lärare allt eftersom det framkommit synpunkter om projektet. Preliminära resultat har även presenterats på APT, institutionen för omvårdnad. Under hösten 2017 deltog vi i den universitetspedagogiska konferensen "Undervisning i praktiken - föreläsning, flexibelt eller mitt emellan?" och berättade om projektet i sin helhet. Projektet har även presenterats för kliniska handledare i Århus, Danmark. Preliminära resultat har även presenterats på ett skandinaviskt nätverksmöte "Reserach in Nursing Skills" hösten 2017 och våren 2018. Vi avser även att sprida resultaten via två påbörjade manscript. Det ena manuset redovisar deltagarnas erfarenheter och det andra redovisar genomförbarhet. Båda artiklarna planeras att publiceras i internationella tidskrifter. Hösten 2018 planerar vi att presentera projektet med resultat på en nationell VFU-konferens om verksamhetsförlagd utbildningen den 10,11 Oktober i Karlstad. Material i projektet såsom foldrar har spridits till handledare och lärare och filmer har spridits och nyttjats i kurser, UMU play, lärande landsting VLL och på www.RiNS.dk.

Framtiden

RiNS modellen är delvis implementerad och har visat sig vara ett pedagogiskt verktyg som kan stimulera till reflektion och ett gemensamt språk vid genomtänkt användning och implementering. Vi kommer att fortsätta använda modellen inom sjuksköterskeutbildningen. Det är viktigt att vi ser över var modellen kommer bäst till sin rätt och att den används på ett genomtänkt sätt. Detta behöver fortsatt utvecklas. Regelbunden information planeras att ges vid introduktion av nya lärare, vid introduktion av nya huvudhandledare och till studenter i T1 och T2. Universitetet och landstinget tar ett gemensamt ansvar för information och underhåll av användandet av RiNS modellen genom sina redan befintliga VFU organisationer. Karin Bölenius, Maria Härgestam och Kristina Lämås tar fortsatt ansvar för att

UMEÅ UNIVERSITET

vara kontaktpersoner/ambassadörer för RiNS modellen. Vidare har ytterligare två personer involverats och är intresserad av att jobba vidare med utveckling av studieuppgifter där RiNS modellen kan vara ett stöd. Vidare pågår ett arbete där examinationer skall tydliggöras och där RiNS modellen kan vara användbar.

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för omvårdnad, Umeå universitet, 901 87 Umeå, 090 786 50 00, karin.bolenius@umu.se

Brev till chefer och huvudhandledare inom Kommun och Landsting

God fortsättning på det nya året!

Under hösten 2016 har institutionen för omvårdnad, Umeå universitet infört en ny utbildningsplan för sjuksköterskestudenter i grundutbildningen. Sjuksköterskestudenterna i Termin 2 kommer att gå ut på sin första VFU inom kommunen vecka 7. I samband med den nya utbildningsplanen har implementering av modell för praktiskt färdighetslärande (RiNS-modellen, RiNS.dk) påbörjats. Syftet är att öka kunskap och förståelse för komplexiteten i praktiska färdigheter vilket kan bidra till en säkrare vård. Genom att använda RiNS-modellen antar vi att handledningen av studenterna förbättras och underlättas genom ett gemensamt språk utifrån modellens olika kategorier och stimulerar till reflektion hos studenterna med en tydligare struktur.

Studenterna som kommer till er har tränat vissa praktiska färdigheter på ett systematiskt sätt. Det är värdefullt för studenten att möta handledare som utifrån samma/liknande metod handleder och reflekterar. Därför vore det önskvärt om handledare (undersköterskor och sjuksköterskor) får se dessa filmer och ta del av materialet på exv en arbetsplatsträff. Vi hoppas ni känner att det är betydelsefullt och intressant att ta del av det material som finns för att använda denna modell för praktisk färdighetsutövning som vi tror kommer att underlätta handledningen av studenterna. Bifogar svensk artikel (beskrivning av modellen –Mobilisering), Folder som beskriver modellens kategorier. Materialet beräknas ta ca 45 minuter att gå igenom.

Detta är gjort under hösten

Under hösten har fyra filmer spelats för att beskriva innehåll och tillämpning av modellen, de finns tillgängliga på UmU play.

1. I filmen illustreras modellen i relation till den praktiska färdigheten matning
Introduktion till Modell för praktisk färdighetsutövning -Matning
2. De olika kategorierna i modellen knyts till den praktiska färdigheten venprovtagning
Modell för praktisk färdighetsutövning -Venprovtagning
3. I filmen diskuterar studenten från film 1 matning med handledaren utifrån modellens kategorier
Samtal om matning (student-handledare)

UMEÅ UNIVERSITET

- 4.Handledare diskuterar med klinisk lärare utifrån modellens kategorier underlag för bedömning av praktisk färdighet
Samtal med handledare (handledare-klinisk lärare)

I Termin 1 har studenterna nyttjat det pedagogiska verktyget vid två tillfällen (matning och venprovtagning) och skall i Termin 2 nyttja det vid lärande av praktiska färdigheter på KTC. Det kommer även att ingå i seminarier och på VFU i samband med praktiskt lärande.

Exempel på en självständig studieuppgift nutrition och ätande

Studenterna spelar in var sin matningssituation på video (enklast med mobilkamera) och ser filmerna tillsammans i basgrupper. De reflekterar över svårigheter, möjligheter med stöd från modell för praktisk färdighetsutövning. De uppmanas att föra anteckningar över sina reflektioner och jämföra dessa med vad litteraturen säger. Vid seminariet sista dagen på kursen (se schemat) får varje basgrupp redogöra för sina erfarenheter utifrån modell för praktiskt färdighetsutövande och vi diskuterar tillsammans (ni behöver inte visa filmerna).

Exempel på användning av modellen I relation till momentet venprovtagning på KTC

Lärarna har under undervisningen använt sig av kategoriorden. Under de sista 10-15 minuterna av lektionen har studenterna diskuterat egna styrkor och svagheter utifrån modellen. De har även summerat eller beskrivit venprovtagning utifrån modellens kategorier i grupp tillsammans med lärare.

Kommentarer från lärare: upplevde en tydlig skillnad från tidigare genom att studenterna var mer engagerade och gav feedback till varandra. Den feedback som gavs var mer omfattande, ex var det nu fokus på BÅDE teknik och bemötande trots att de stack en konstgjord arm. Tidigare grupper har mest tittat på ex. att stas släpps vid rätt tidpunkt etc. Även de som blev ”granskade” tänkte igenom momentet mer och levde sig in i fler delar (som bemötande då). Även de spontana diskussionerna och studenternas egna reflektioner kring att se hela momentet upplevdes vara intressantare. De funderade kring flyt. Några funderade även ut lösningar, ex. hur de från början kan känna sig säkrare genom att sätta ihop stasen innan de går in till patienten för att slippa krångla med den inför personen som ska bli stucken. Studenterna i distansutbildningen hade god koll på modellen utifrån sin egen prestation.

Workshops

Under hösten 2016 har erbjudande om workshop gått ut till handledare/huvudhandledare inom kommunen och kliniska lärare på universitetet. Nya tillfällen anges nedan. Under våren/hösten 2017 bjuds landstingets huvudhandledare in.

Inplanerade workshops:

24/1, kl 13.00-15.00, Vårdvetarhuset Umeå, sal A309

UMEÅ UNIVERSITET

30/1 (Övik) i samband med huvudhandledardag
31/1 kl 14.00-16.00 via web
7/2 kl 13.00-15.00, Vårdvetarhuset Umeå sal A 110.

Anmäl intresse till karin.bolenius@umu.se

Har ni inte möjlighet att delta vid workshop så finns de inspelade filmerna och bifogat material tillgängliga.

Aktuellt

Modellen används idag på många lärosäten/kliniker i Danmark och Norge. Vi kommer att införa modellen i projektform vilket förväntas öka kunskap och förståelse för de praktiska färdigheterna i utbildningen. Studien kommer ge värdefulla kunskaper om hur modellen kan användas i svenskt kontext vilket blir betydelsefull för införandet av modellen hos handledare inom hälso-och sjukvård i Västerbotten, Västernorrland och i andra delar av Sverige. Modellen är framtagen för sjuksköterskeutbildningar men är generisk i det avseendet att den utan modifiering med fördel kan användas inom andra professionsutbildningar på medicinska fakulteten där praktiska färdigheter tränas.

För mer information kring modellens utveckling gå in på web sidan RiNS.dk

Med vänlig hälsning

Karin Bölenius, Kristina Lämås och Maria Härgestam

UMEÅ UNIVERSITET